

Alfred Cholewiński

"Der zweite Petrusbrief : der Judasbrief", Otto Knoch, Düsseldorf 1967 : [recenzja]

Collectanea Theologica 39/1, 160-161

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KARL HERMANN SCHELKLE, *Wort und Schrift. Beiträge zur Auslegung und Auslegungsgeschichte des Neuen Testaments*, Düsseldorf 1966, Patmos—Verlag, s. 322.

Obecnie recenzowana pozycja stanowi zbiorowe wydanie wielu publikacji autora, opracowanych w czasie jego 17-letniej działalności naukowej i dydaktycznej na uniwersytetach Würzburga i Tybingi. Inicjatywę tego wydania podjęło wydawnictwo Patmos z którym autor jest osobiście związany jako współwydawca serii *Geistliche Schriftlesung — Erläuterungen zum N. T. für die geistliche Lesung*.

Całość podzielono na trzy części grupując tematycznie poszczególne opracowania. Podział ten w zasadzie słuszny, spowodował jednak zestawienie obok siebie prac prawdziwie odkrywczych oraz ujęć zbliżających się do wspomnianej powyżej serii.

W artykułach pierwszej części autor analizuje pojęcie słowa Bożego oraz zasady hermeneutyczne, jakie można odnaleźć w samym Piśmie św.

W drugiej części, obejmującej artykuły dotyczące teologii biblijnej N. Testamentu, zamieszczono w jednej grupie tematycznej zagadnienia perykopy ewangelicznych o dzieciństwie Jezusa, Jego męce, problem objawienia Boga jedynego i troistego w N. Testamencie, a wreszcie zagadnienie Kościoła czasów apostołskich. W drugiej grupie tematycznej tej części połączono razem cały szereg artykułów analizujących różne zagadnienia moralności chrześcijańskiej. W tych właśnie pracach autor bardzo często przechodzi do problematyki naszych czasów stawiając konkretne pytanie — np. odnośnie małżeństwa chrześcijańskiego czy bezżenności duchowieństwa.

W trzeciej części zgromadzono prace autora dotyczące badań nad egzegezą Ojców, przede wszystkim odnośnie do trudniejszych teologicznie zagadnień listu do Rzymian. Autor wielokrotnie stwierdza owocność badań tego typu dla zrozumienia dziejów Kościoła, a przede wszystkim dla dostrzeżenia zależności ujęć teologicznych od środowiska i konkretnej sytuacji Kościoła. Na przykład ogromnie różni się tłumaczenie tych samych miejsc św. Pawła, mówiących o stosunku Kościoła do państwa i synagogi przez Ojców z różnych czasów. Różnice te można wytłumaczyć zależnością od rzeczywistego stosunku Kościoła do państwa i synagogi.

We wszystkich artykułach, w większości zwartych i trudnych w czytaniu, przebija duch ekumenizmu, zrozumienie znaczenia społeczności chrześcijańskiej i jej życia, jak również troska o misję współczesnego Kościoła.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

OTTO KNOCH, *Der zweite Petrusbrief. Der Judasbrief*, Düsseldorf 1967, Patmos Verlag, s. 172.

Do wydawanej przez Patmos-Verlag serii „Małego Komentarza” do Biblii Starego i Nowego Testamentu doszedł ósmy tom, poświęcony drugiemu listowi św. Piotra oraz listowi Judy. Otto Knoch, jego autor, postawił sobie za zadanie dać w nim nawet niewykształconemu teologicznie czytelnikowi klucz do właściwego zrozumienia obu wymienionych wyżej pism Nowego Testamentu. By cel ten tym pełniej osiągnąć, umieścił on — wbrew stosowanemu powszechnie w tego typu publikacjach schematowi — jeszcze przed spisem treści, krótki wstęp, w którym jasno przedstawia główne założenia listu, uwypuklając jego aktualność na tle obecnej wewnątrzkościelnej sytuacji. Pod względem treściowym nowy, popularny komentarz uwzględnia i przyjmuje wyniki dyskusji, jaka w ostatnich latach toczyła się wokół problemu autorstwa i czasu powstania obydwu listów. Dla

O. Knocha są one dokumentem wiary drugiego pokolenia chrześcijan, które nie znało już apostołów. Tzw. drugi list św. Piotra jest dziełem nieznanego pisarza, który być może już po śmierci ostatniego apostoła podjął się żarliwej obrony uformowanej przez apostołów tradycji kościelnej przed błędami pierwszych propagatorów gnozy. Podobny cel przyświecał również Judzie, „bratu Jakuba” (obydwaj spoza kolegium apostoelskiego), który w latach 70—90 zredagował pod adresem chrześcijan swoje krótkie ostrzeżenie, znane dziś pod nazwą listu Judy. Autor komentarza potrafił w świetle tych nowych stwierdzeń odczytać głębiej tekst obydwu pism. Widzi on w nich np. świadectwo utrwalonego w Kościele końca I w. przekonania, że interpretacja nadana posłannictwu Chrystusa przez apostołów jest miarodajną normą wiary i moralności dla wszystkich późniejszych pokoleń chrześcijańskich, przy czym wielokrotnie powoływanie się na osobę św. Piotra, któremu w duchu powszechnie wtedy przyjętej fikcji literackiej przypisuje się nawet autorstwo listu, ma podkreślać znaczenie urzędu Piotrowego w przekazywaniu tradycji kościelnej. Innym przejawem nowego odczytania przez O. Knocha tekstu obydwu listów są jego uwagi dotyczące procesu formowania się kanonu pism St. i N. Testamentu. Z listu Judy (wcześniejszego niż 2 P), który bezkrytycznie wykorzystuje lub nawet cytuje obok pism kanonicznych także niekanoniczną literaturę judaistyczną, wynika, że w latach 70—90 nie było jeszcze w chrześcijaństwie jasnego wyodrębnienia ksiąg kanonicznych od apokryfów. Tzw. drugi list św. Piotra, który w swoim drugim rozdziale, będącym treściowym i stylistycznym duplikatem listu Judy, skrzętnie pomija wszelkie aluzje do apokryfów, który zna wyraźnie określony zbiór listów Pawłowych uważanych za natchnione (2 P 3,16) oraz tak mocno akcentuje zasadę czytania Pisma św. w świetle tradycji kościelnej (1,20), jest świadectwem, że na przełomie I i II w. kanon ksiąg natchnionych Starego, a nawet Nowego Testamentu był już wyraźnie zarysowany.

Ks. Alfred Cholewiński SJ, Rzym

ALBERT STROBEL, *Das Buch Prediger (Kohélet)*, Düsseldorf 1967, Patmos-Verlag, s. 192.

Dziewiąty tom „Małego Komentarza” zajmuje się Księgą Eklezjastesa. Czytelnik pragnący bliżej zapoznać się z tym zagadkowym utworem biblijnym znajdzie w niniejszym opracowaniu starannie przetłumaczony tekst księgi oraz wyjątkowo przejrzystą jego egzegezę. Jest ona krótka, zwięzła i w większości wypadków przekonująca. Problemy wymagające szerszego omówienia przesunięte zostały do osobnych ekskursów, w których niektóre tematy poruszone przez księgę Koheleta przedstawione są na szerokim tle całej literatury biblijnej, a nawet pozabiblijnej. We wprowadzeniu do komentarza można znaleźć rzeczowe informacje dotyczące miejsca, jakie w literaturze mądrościowej St. Test. zajmuje Eklezjastes oraz związków, jakie łączą tę księgę z piśmiennictwem sapiencjalnym Starożytnego Wschodu. Obok wymienionych wyżej pozytywnych cech omawianego komentarza, spotkać w nim także można pewne braki. Należy do nich przede wszystkim zaliczyć pominięcie we wstępie ważnej i żywo dyskutowanej kwestii jedności literackiej księgi. O sprawie tej dowiadujemy się dopiero jakby mimochodem z niektórych dalszych wywodów autora. Rozwiązanie, jakie w tym względzie przyjmuje A. Strobel, że mianowicie prawie cały obecny tekst księgi pochodzi od jednego pisarza natchnionego, a tylko ostatnie wiersze 12, 9—14 dodane zostały przez późniejszego redaktora, wydaje się zbyt jednostronne. W konsekwencji podjęta przez niego próba podziału tekstu na